

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

TRAŽENJE UZBUĐENJA I RODNA ULOGA

Diplomski rad

Ana Šojat

Mentor: Prof. dr. sc. Meri Tadinac

Zagreb, 2007

Naslov: Traženje uzbuđenja i rodna uloga

Ana Šojat

Sažetak:

Brojna istraživanja dovode osobinu traženja uzbuđenja u vezu s rodnom ulogom. Ustanovljeno je da maskulini ispitanici imaju veće potrebe za traženjem uzbuđenja, pogotovo u dimenzijama traženja fizičkih avantura i dezinhibirano ponašanja dok je femininost negativno povezana s traženjem uzbuđenja. Ovi nalazi vrijede gotovo uvijek, neovisno o spolu. Androginost je također povezana s traženjem uzbuđenja, pogotovo kod žena. U ovom istraživanju nastojalo se ustanoviti razlike između spolova na ukupnom rezultatu i pojedinim dimenzijama traženja uzbuđenja te ispitati razlike između pojedinih rodni uloga (maskulina, feminina, androgina i nediferencirana) na ukupnom rezultatu i pojedinim dimenzijama traženja uzbuđenja. U te svrhe, 107 ispitanika, 54 muškarca i 53 žene, ispunilo je dva upitnika – Bemčin inventar rodni uoga (BSRI) i Zuckermanovu Skalu traženja uzbuđenja, formu V (SSS –V). Iako su pretpostavke bile da će se androgina i maskulina skupina razlikovati statistički značajno od feminine i nediferencirane, rezultati pokazuju da se izdvaja samo maskulina rodna uloga koja se značajno razlikuje od svih ostalih. Istraživanje je ustanovilo da se muškarci i žene razlikuju po strukturi rodni uloga, ali unutar spolova nema razlike po zastupljenosti pojedine rodne kategorije. Na Skali traženja uzbuđenja ustanovljena je očekivana razlika između muškaraca i žena u korist muškaraca na ukupnom rezultatu. Ako promatramo pojedine dimenzije razlika između spolova je nađena samo u traženju fizičkih uzbuđenja i avantura, čime su očekivanja samo dijelom potvrđena.

Ključne riječi: traženje uzbuđenja, rodne uloge, maskulinitet, androginost

Title: Sensation seeking and gender role

Abstract:

A number of research connects sensation seeking and gender role. It has been noticed, that masculine subjects have a higher need for sensation seeking, especially on the Thrill and adventure seeking scale, and on the Disinhibition scale. Femininity is considered to be negatively related to sensation seeking. These findings apply to both sexes. Androgyny is also associated with sensation seeking especially for women. This research has tried to test sex differences on the sensation seeking dimensions, and to investigate differences between gender roles on sensation seeking scales. For these purposes 107 subjects, 53 females and 54 males has completed two measures – Bem's Sex Role Inventory (BSRI) and Zuckerman's Sensation Seeking Scale, form V (SSS-V). Although it was hypothesized that masculine and androgynous gender roles will differ significantly from feminine and undifferentiated gender role, results show that only masculine gender role differs significantly from all other roles. Research has shown that men and women have different gender role structure, but within sexes frequencies in every gender category do not show significant difference. Expected sex difference on total sensation seeking score was noticed, confirming that males score higher than females. Of four sub scales, only Thrill and adventure seeking scale has shown difference between men and women.

Keywords: sensation seeking, gender role, masculinity, androgyny

SADRŽAJ

UVOD	1
TRAŽENJE UZBUĐENJA.....	1
RODNE UOGE	4
POVEZANOST TRAŽENJA UZBUĐENJA I RODNE ULOGE.....	7
CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA	10
METODOLOGIJA	11
ISPITANICI I POSTUPAK	11
MJERNI INSTRUMENTI	12
REZULTATI	14
RASPRAVA	20
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
PRILOZI	31

1. UVOD

TRAŽENJE UZBUĐENJA

Traženje uzbuđenja jedna je od kompleksnih osobina ličnosti, koja se kod pojedinaca očituje u različitim oblicima potrebe za fizičkom i psihičkom stimulacijom. Iz svakodnevnog života je vidljivo kako nekim osobama vrlo lako postane dosadno, osjećaju se skućeno i napeto u situacijama u kojima se ne događa ništa ili se događa malo po njihovom poimanju, kako imaju potrebu učiniti stvari koje ostali smatraju rizičnima ili u najmanju ruku neobičnima, a postoje i oni koji uobičajene, svakodnevne aktivnosti smatraju sasvim dovoljno stimulirajućima i zadovoljavajućima. Zuckerman (1994; prema Butković, 2001), definira traženje uzbuđenja kao sklonost potrazi za različitim, novim, kompleksnim i intenzivnim podražajima i iskustvima te voljnosti da se pritom poduzima fizički, socijalni, pravni i financijski rizik radi samih iskustava. Osobe koje su sklone takvom ponašanju izgleda da imaju specifičan profil ličnosti koji Frank Farley (1986) naziva *T-tipom ličnosti* ili „*Veliki T*“. „*T*“ je skraćena od engleskog izraza za takvu osobu – *thrillseeker*. „*Velikog T*“ karakterizira sklonost ulaženja u rizične situacije i avanturizam, traženje uzbuđenja i doživljaja gdje god ih može naći i iskusiti. Na drugom kraju kontinuuma traženja uzbuđenja se nalazi „*mali t*“, koji označava osobe koje teže izvjesnosti i predvidljivosti te koje izbjegavaju upuštanje u rizik i nepoznato (Farley, 1986). Većina ljudi se nalazi negdje između te dvije krajnosti, nemaju toliko izraženu potrebu za uzbuđenjima i rizicima ali nisu ni toliko ovisni o sigurnosti i predvidljivosti kao „*mali t*“.

Potruga za uzbuđenjima se može manifestirati na različite načine te tako Zuckerman razlikuje četiri subdimenzije ovog konstrukta:

1. *traženje uzbuđenja i avantura, (Thrill and Adventure Seeking – TAS)*
 - odnosi se na osobe prvenstveno usmjerene na traženje fizičkih uzbuđenja, npr. ljudi koji se bave ekstremnim sportovima, kao što su ekstremni alpinizam, padobranstvo ili dubinsko ronjenje, ili pak oni koji odabiru rizična zanimanja, kao npr. rad na visinskim konstrukcijama, vatrogasci ili piloti
2. *traženje novih doživljaja, (Experience Seeking – ES)*
 - na taj aspekt ukazuje odabir neobičnog stila života ili traženje uzbuđenja putem uma i osjeta; ne uključuje nužno opasne tjelesne aktivnosti

3. *dezinhibicija ili otkočenost (Disinhibition – Dis)*

- odnosi se na odbacivanje kočnica u socijalnim okruženjima, npr., konzumiranjem alkohola i razuzdanim ponašanjem

4. *podložnost dosadi (Boredom Susceptibility – BS)*

- osoba ima osjećaj odbojnosti prema monotonim i nepromjenjivim situacijama, karakteriziranim unutrašnjim nemirom u tim okolnostima (Beck, 2000).

Što čini neke ljude sklonima takvom ponašanju? Znanstvenici se slažu da traženje uzbuđenja ima jaku biološku podlogu. Prva Zuckermanova teorija, ona o *optimalnoj razini pobuđenosti* kaže da postoji optimalna razina podraživanja potrebnog pojedincu za najbolje funkcioniranje, a osoba će tražiti takve situacije i doživljaje koji će joj omogućiti da postigne i održi razinu pobuđenosti koja joj najviše odgovara. Kod nekih se ta granica nalazi nisko, što znači da takvi ljudi postižu optimum pobuđenosti niskim intenzitetom podraživanja i lako postaju pretjerano pobuđeni pa izbjegavaju situacije s visokom razinom podraživanja. Kod drugih je situacija upravo obratna: osobe koje imaju visoku granicu pobudljivosti trebaju i traže jače i intenzivnije podražaje kako bi se dobro osjećali (Beck, 2000). Zuckermanova daljnja istraživanja dovela su do propitivanja ove teorije, a u teoriju su uključeni i novi nalazi o utjecaju biokemijskih procesa na traženje uzbuđenja. Na temelju tih novih nalaza Zuckerman je formulirao *teoriju monoamino-oksidaze (MAO)*. MAO je enzim koji regulira razinu monoaminskih neurotransmitera održavajući ravnotežu između njihove proizvodnje i pohrane, razgrađujući ih kako bi se spriječilo njihovo gomilanje u sinapsi (Zuckerman i Khulman, 2000). U monoaminske neurotransmitere uključeni su: *dopamin*, povezan s mehanizmom približavanja, *noradrenalin*, povezan s mehanizmom pobuđivanja i *serotonin* koji regulira inhibitorne mehanizme (Zuckerman i Khulman, 2000). Sustav približavanja, baziran na dopaminu koji je odgovoran za doživljaje ugone i mehanizme nagrađivanja, čini se posebno ovisnim o određenoj formi MAO, tzv. MAO-B koja je u brojnim studijama ličnosti, psihopatologije i komparativne psihologije povezana s traženjem uzbuđenja, društvenošću, dezinhibicijom i impulzivnošću. Niža razina MAO povećava aktivnost dopaminskog sustava, dakle sustava pozitivnog potkrepljenja odnosno nagrade, a utvrđeno je da je razina MAO niska kod izrazitih tražitelja uzbuđenja, različitih dezinhibitornih tipova psihičkih poremećaja i osoba koje su uključene u različita rizična ponašanja, kao što su pušenje, pijeње, korištenje droga i kriminalno ponašanje (Zuckerman i Khulman, 2000). Budući da MAO kontrolira doživljaj nagrade unutar mozga, osobe s niskom razinom tog enzima sklone su poduzimati

akcije prema cilju koji im se čini privlačnim bez puno suviše razrade okolnosti. Razina MAO ovisi o dobi i postupno se povećava s godinama, što objašnjava činjenicu da poriv za traženjem uzbuđenja opada sa starenjem. Ovisi i o spolu: žene neovisno o dobi imaju višu razinu MAO od muškaraca jer muški spolni hormoni smanjuju razinu MAO. Sukladno tome žene postižu niže rezultate od muškaraca pri ispitivanju traženja uzbuđenja (Zuckerman i Khulman, 2000). Razina MAO je genetski određena, a studije heritabilnosti traženja uzbuđenja pokazuju da je otprilike 60% varijance traženja uzbuđenja genetski uvjetovano, što je vrlo visoko za osobinu ličnosti i dokazuje da ta crta ima jake biološke temelje (Zuckerman, 2000). Onaj dio varijance koji ne pripada genetici uglavnom nije uvjetovan obiteljskim okruženjem, već okolinom i iskustvima izvan doma koje sami biramo, na primjer prijateljima.

Poriv za traženjem uzbuđenja može se očitovati konstruktivno ili destruktivno. U pozitivnom slučaju sklonost „velikih T-ova“ da traže novo, nepoznato, da stupaju na nesigurni teren i da poduzimaju rizik povećava šanse za originalnije rješavanje problema. Tražitelji uzbuđenja su ekstravertiraniji, kreativniji, otvoreniji iskustvu, poduzimaju više rizika, skloni su eksperimentu u umjetnosti i drugim područjima, imaju raznolikiji seksualni život, sposobni su s izrazitom lakoćom prebacivati se s jednog modela mišljenja na drugi, s jedne forme mentalne reprezentacije na drugu, društveniji su i politički liberalniji (Farley, 1986; Zuckerman, 2000; Beck, 2000). Na negativnoj strani nalaze se delikventni pojedinci, skloni kriminalu i odbacivanju društvenih i zakonskih pravila, koji su impulzivniji, agresivniji, postižu više rezultate na skali psihoticizma i skloni su svim vrstama ovisnosti (prema Farley, 1986; Zuckerman, 2000; Zuckerman i Eysenck, 1978; Zuckerman i Khulman, 2000). Farley (1986), tvrdi da ključnu razliku među ta dva tipa tražitelja uzbuđenja čine društvene okolnosti, odnosno socijalizacija. Okolina prilagođena takvim pojedincima, koja će im omogućiti da pravilno usmjere i iskoriste svoje urođene osobine mogla bi biti presudan faktor konstruktivne manifestacije ličnosti sklone traženju uzbuđenja.

Zuckerman smatra da traženje uzbuđenja predstavlja evolucijski adaptivno ponašanje. Tijekom prošlosti, kako bi pronašli adekvatne lokacije, hranu ili pak partnera, ljudi su prolazili kroz prilično opasne situacije, pri čemu su morali odmjeriti potencijalne koristi i potencijalne štete. Osobe koje su izraziti tražitelji uzbuđenja ne srljaju u opasne situacije radi samog rizika, već je to cijena koju prihvaćaju i plaćaju kako bi došli do cilja koji se percipira kao ugodan i takvog rizika vrijedan. Kroz dulje vrijeme, moguće je da se kod određenog broja pojedinaca čiji su preci poduzimali rizike i preživjeli te uspjeli imati potomstvo, uspostavio kemijski obrazac funkcioniranja mozga koji im nalaže da se upuste u situaciju iz koje mogu nešto dobiti, unatoč opasnosti kojoj će se pri tom izložiti. Naravno, neka srednja razina

traženja uzbuđenja smatra se optimalnom, jer su prevelike razine očigledno kontraproduktivne, budući da vrlo lako mogu uzrokovati ranu smrt jedinke, dok bi u suprotnom slučaju naša vrsta vjerojatno stagnerala (Zuckerman, 2000). Bez određene doze spremnosti da se krene u nepoznato i voljnosti da se prihvati rizik pothvata u potrazi za nečim boljim, ljudska vrsta ne bi se pokazala najprilagodljivijim sisavcem na Planetu, kao ni stvorenjem čija želja za promjenom radikalno utječe na sve u njegovoj okolini.

RODNE ULOGE

Kada se govori o rodnim ulogama, prvenstveno je bitno utvrditi razliku u značenju pojmova *spol* i *rod*. *Spolom* se smatra biološki determinirana varijabla, koja obuhvaća biološki zadana svojstva kao što su kromosomske razlike, hormonalni status, primarna i sekundarna spolna obilježja te spolnu diferencijaciju središnjeg živčanog sustava (prema Lipovec, 2006). *Rod* je, s druge strane, društveni konstrukt i širi je od spola, jer obuhvaća i biološke i socijalno uvjetovane razlike između muškaraca i žena. Rod je društveno konstruirana definicija spola. To je društveno oblikovanje biološkog spola, određeno shvaćanjem zadataka, djelovanja i uloga pripisanih muškarcima i ženama u društvu, u javnom i privatnom životu (Lithander, 2000, prema Jugović 2004). Znači, moglo bi se reći da su rodom opisana „prava i dužnosti“ muškaraca i žena te da su utvrđeni njihovi međusobni odnosi.

Rodne uloge su složeni koncept koji obuhvaća širok spektar obilježja, od stavova i ponašanja do osobina ličnosti vezanih uz rod. Iz perspektive psihologije ličnosti, rodne uloge se manifestiraju u psihološkim karakteristikama maskuliniteta i feminiteta (Deaux i LaFrance, 1998, prema Jugović, 2004), tj. očituju se u poimanju nekog pojedinca kao muževnog odnosno ženstvene. Jednostavnije rečeno, rodne uloge se mogu opisati kao skup očekivanja o ponašanju žena i muškaraca (Myers, 1993, prema Jugović, 2004). Dok je spol posve određen biologijom, ishodište roda je u socijalizaciji. Tako je *rodni identitet* temeljni pojam koji pojedinac stječe o svojoj pripadnosti ženskom ili muškom rodu i koji kod većine ljudi proizlazi iz biološkog spola osobe (Cook, 1985, prema Marušić, 1994). Rodni identitet se usvaja *rodnim tipiziranjem*, pri čemu se kod djece razvijaju rodne uloge koje se u njihovoj kulturi smatraju prikladnima. Oni koji usvoje rodne uloge u skladu sa svojim spolom, nazivaju se *rodno tipiziranima* (Marušić, 1994).

Sam koncept rodnih uloga, dakle maskuliniteti i femininosti, tijekom vremena bio je predmetom brojnih rasprava. Budući da su usko vezane uz poimanje muškarca i žene u društvenom kontekstu, s promjenom društvenog konteksta mijenjaju se i predodžbe o rodniim ulogama. Počeci konceptualiziranja i mjerenja rodnih uloga smješteni su u 30-e godine prošlog stoljeća, kada su 1936. Terman i Miles (Hoffman, 2001) svojim radom postavili temelje *bipolarnom* i *jednodimenzionalnom* poimanju maskuliniteti i femininosti. Po ovoj teoriji maskulinitet i femininitet su negativno korelirani krajevi jednog kontinuuma, što znači da su međusobno isključivi te da visoka maskulinitet znači nisku femininitet i obratno. Dakle, osoba nikako ne može biti jedno i drugo istovremeno, ili je maskulina ili je feminina. Pored toga, rodna tipiziranost je smatrana znakom psihičkog zdravlja, a odstupanje od stereotipne rodne uloge svoga spola smatralo se duševnom patologijom (Marušić, 1994). Zbog toga se ovaj konceptualni model nazivao *modelom kongruencije* jer se smatralo da su psihičko zdravlje i opća prilagodba pojedinca povezani s podudarnošću njegovog spola i rodne uloge (Brnić, 2002). Constantinople je (1973; prema Hoffman, 2001) radeći opsežan pregled postojećih mjera maskuliniteti i femininosti, dala kritiku ovakvog poimanja rodnih uloga ustvrdivši da se radi o terminima koji su jedni od najmanje jasnih u teorijskom i empirijskom smislu te zaključila da postoji dovoljno empirijskih dokaza koji upućuju da pretpostavke o jednodimenzionalnosti i bipolarnosti nisu utemeljene. Ona uviđa potrebu konceptualiziranja maskuliniteti i femininosti kao dviju odvojenih dimenzija (Marušić, 1994), kao i potrebu za percipiranjem svakog pojedinog konstrukta kao multidimenzionalnog (Hoffman, 2001). To bi značilo da se maskulinitet i femininitet sastoje od više različitih faceta, tj. da postoje razni aspekti tih dvaju konstrukata. Ideja o dvije dimenzije rodnih uloga postoji već unutar dihotomije *instrumentalnost - ekspresivnost*, koju su predložili Parsons i Bales (Helmreich i Spence, 1979). Oni smatraju da su muškarci prvenstveno karakterizirani instrumentalnim, a žene ekspresivnim osobinama, što je slično Bakanovom stajalištu koji kaže da kod muškaraca prevladava osjećaj za djelovanje, izražen npr. u crtama asertivnosti i samo – ekspanzivnosti, a kod žena prevladava osjećaj za zajedništvo, s osobinama kao što su nesebičnost i potreba za identifikacijom sa drugima (Helmreich i Spence, 1979).

Polako, početkom sedamdesetih bipolarno se shvaćanje napušta, a javlja se *dvodimenzionalna* koncepcija maskuliniteti i femininosti. Alternativno poimanje ponudili su Bem te Spence i Helmreich. Bem je (1974; prema Marušić, 1994) ustvrdila da su konstrukti maskuliniteti i femininosti konceptualno i empirijski različiti te je na toj pretpostavci razvila dosad najkorišteniji mjerni instrument za ispitivanje maskuliniteti i femininosti, BSRI (*Bem's Sex Role Inventory*). Prema Bem su maskulinitet i femininitet dvije odvojene dimenzije,

nezavisne od biološkog spola i seksualnosti. Dakle, one se međusobno ne isključuju, što znači da osoba može posjedovati i maskuline i feminine karakteristike (Marušić, 1994). Za razliku od bipolarnog pristupa, orijentiranog na razlike među spolovima, dualistička koncepcija polazi od sociokulturalne definicije spolnih uloga kao skupa karakteristika koje društvo smatra poželjnima za žene i muškarce (Spence, Helmreich i Stapp, 1975, prema Brnić, 2002).

Osim toga, javlja se ideja da zdravi muškarci i žene posjeduju slične karakteristike, stoga se uvodi novi pojam - *androginitet*, kao oznaka za istovremeno posjedovanje i maskulinih i femininih osobina, koji postaje alternativa i dotadašnjem shvaćanju mentalnog zdravlja, temeljenom na rodnoj tipiziranosti kao kriteriju normalnosti (Marušić, 1994). Prema Bem (1975), androgina osoba iskazuje i maskulina i feminina ponašanja, ovisno o situaciji u kojoj se nalazi, nije ograničena kulturalnim stereotipima o rodnoj prikladnosti i fleksibilnija je. Zbog toga se androgina rodna uloga smatra poželjnom bez obzira na spol jer pridonosi prilagodbi i duševnom zdravlju pojedinca. Paralelno s radom Bem, Spence i Helmreich razvijaju svoj instrument, PAQ (*Personal Attributes Questionnaire*) (Spence, Helmreich i Stapp, 1974, prema Hoffman, 2001), utemeljen na sličnim idejama kao i Bemini radovi. No dok Bem poima androginitet kao mješavinu maskulinih i femininih karakteristika bez obzira na razinu zastupljenosti tih osobina kod pojedinca, Spence i Helmreich androginitetima smatraju samo one osobe koje posjeduju i maskuline i feminine osobine u relativno visokom stupnju. Za ostale uvode novu kategoriju, kategoriju nediferenciranih. Analizirajući svoje empirijske podatke, Bem je također kasnije prihvatila ovu koncepciju (Marušić, 1994).

Model androginiteta je izvršio značajan utjecaj na percipiranje teorije i način istraživanja roda: potaknuo je poimanje rodni uloga izvan uobičajenih stereotipa o osobinama i ponašanjima muškaraca i žena te promatranje maskuliniteta i femininiteta nevezano za biološki spol pojedinca. Unatoč tome, unutar koncepta je još uvijek prisutna podjela osobina na muške i ženske, tj. prisutno je razlikovanje karakteristika utemeljeno na pretpostavljenim idejama pojedinog spola. Kao što je i sama Bem (1979; prema Hoffman, 2001) istaknula, ponašanje ne bi trebalo imati spol. Koncept androginiteta, kao spoj maskuliniteta i femininiteta, unutar sebe sadrži kontradikciju, a također je pretpostavila da će model androginiteta s vremenom zastarjeti. Tijekom sedamdesetih, paralelno uz postojeći koncept androginiteta, Hefner i Oleshansky (1975; prema Hoffman, 2001) su ponudili perspektivu *transcendencije rodne uloge*. Taj se model opisuje kroz tri etape razvoja, pri čemu pojedinac u prvoj fazi, u djetinjstvu, ima kulturalno nametnuta ograničenja ponašanja temeljena na spolnom razlikovanju. Tijekom druge faze, adolescencije i odrasle dobi, uglavnom zadržava polarizirano stajalište usvojeno u djetinjstvu. Do treće faze stigne malo

pojedinaца jer se ona socijalno ne podupire. Prijelaz u treću fazu bi značio slobodno iskazivanje bilo koje osobine bez sankcija radi narušavanja rodniĸ normi; pojedinac se ne mijenja samo na individualnoj razini, već bi prelazak u treću fazu značio temeljno redefiniranje društvenih koncepata rodniĸ uloga. Treća faza bi značila da osoba ne mora kompromitirati svoj integritet preuzimajući ponašanje druge uloge, već da se sama uloga promijenila kako bi obuhvatila alternativne oblike ponašanja (prema Hoffman, 2001). Takvo poimanje rodniĸ uloga bilo je još revolucionarnije od koncepta androginosti, ali tada je uglavnom prošlo nezapaženo, vjerojatno zato jer je bilo previše napredno za svoje vrijeme. U drugoj polovici 80-ih i tijekom 90-ih O'Neill nudi koncept sličan transcenciji rodne uloge iz 70-ih. To je koncept *razrješavanja konflikta rodne uloge*, do kojeg dolazi kroz konstantni proces razvoja svijesti tijekom života i uključuje fazu prihvaćanja rodne uloge, fazu propitivanja rodne uloge i konačno fazu karakteriziranu predanošću društvenoj promjeni (prema Hoffman, 2001).

Iako je razvoj razliĸitih teorija rodniĸ uloga jako napredovao unazad zadnjih 40-ak godina i dalje prevladavaju koncepti koji se više oslanjaju na tradicionalno i stereotipno utemeljeno definiranje rodniĸ uloga, nego ono utemeljeno na osobnim interpretacijama pojedinaca što za njih znači biti muškarac ili žena. Također, unatoč mnogim mjerama maskulnosti i femininosti, instrumenti poput BSRI i PAQ, zadržali su popularnost i ostali u najširoj upotrebi među istraživaĸima (Hoffman, 2001).

POVEZANOST TRAŽENJA UZBUĐENJA I RODNE ULOGE

Iako je osobina traženja uzbuđenja u velikoj mjeri biološki determinirana (Beck, 2000; Zuckerman, 1994, 2000; Zuckerman i Khulman, 2000), a konstrukt rodni uloga pripada prvenstveno domeni socijalne psihologije, mnoga istraživanja su ispitivala povezanost ove dvije varijable jer bi upravo neki društveni faktori mogli utjecati na ekspresiju osobine traženja uzbuđenja. Kao što je već navedeno, traženje uzbuđenja je spolno vezana osobina – muškarci su skloniji traženju uzbuđenja od žena, pogotovo kad je riječ o tjelesnim rizicima ili permisivnim stavovima prema suprotnom spolu (Beck, 2000), a testosteron je jedan od hormona koji indirektno utječu na tu karakteristiku. Otklon od svih prijašnjih iskaza u literaturi dobili su Ball, Farnill i Wangeman (1984) u svom istraživanju u kojem su ustanovili da žene u dobnoj skupini od 20 – 40 godina imaju veći ukupni rezultat na skali traženja uzbuđenja od muškaraca. Dobivenu razliku objasnili su različitim socijalizacijskim procesima kod žena i muškaraca, naglašavajući da promjena društvene okoline u smjeru emancipacije žena zahvaća upravo tu dobnu skupinu stoga je njihov rezultat na skali posljedica društvenog konteksta u kojem su odrastale, a koji se razlikuje od prijašnjih generacija žena. Budući da se rodna uloga usvaja socijalizacijom, učenjem se usvajaju ponašanja prikladna vlastitom spolu. Ovisno o stupnju usvojenosti rodne uloge, osoba će pokazivati ponašanja u manjem ili većem skladu s vlastitim spolom. Za muškarce se smatraju tipičnim instrumentalna, aktivna i neovisna ponašanja, a za ženu ekspresivna, pasivna i ovisnija ponašanja (Bem, 1975). Traženje uzbuđenja i njegove dimenzije uglavnom obuhvaćaju spektar ponašanja koja su više maskulina, tj. tradicionalna muška rodna uloga potpomaže ponašanja koja su opisana unutar konstrukta traženja uzbuđenja (Daitzman i Zuckerman, 1980, prema Saxvik i Joireman, 2005). Npr., ekstremni sportovi, brze vožnje automobilom, neinhibirano ponašanje ili avanturizam se tradicionalno više vezuju uz muškarce. Kish (1971; prema Saxvik i Joireman, 2005) također tvrdi da su tražitelji uzbuđenja više maskulini po naravi, kao i Waters i Pincus (1976; prema Saxvik i Joireman, 2005), koji kažu da su više razine traženja uzbuđenja povezane s nižom femininošću na BSRI.

Postavlja se pitanje što je s pojedincima koji ne pokazuju ponašanja tipična za svoju spolnu ulogu. Pincus i Waters, (1976; prema Cronin, 1995) su u svom istraživanju našli da je tradicionalna rodna uloga i kod muškaraca i kod žena negativno povezana s traženjem uzbuđenja, ali je kod feminine rodne uloge ta povezanost veća. Izgleda da, neovisno o spolu, oni pojedinci koji se opisuju u terminima više femininih nego maskulinih osobina, imaju niže

rezultate na skali traženja uzbuđenja. Dakle, u većini istraživanja maskulinitet je snažan prediktor traženja uzbuđenja i kod muškaraca i kod žena.

2. CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Osnovni cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između traženja uzbuđenja i rodne uloge.

S obzirom na teorijske spoznaje navedene u prethodnom poglavlju, postavljene su hipoteze unutar dva problema:

1. Ispitati razlike između muškaraca i žena na varijabli traženja uzbuđenja i njegovim pojedinim dimenzijama.
2. Ispitati razlike među pojedinim rodnim kategorijama na varijabli traženja uzbuđenja i njegovim pojedinim dimenzijama.

Hipoteze:

S obzirom na teorijske podatke i dosadašnje nalaze postavljene su sljedeće hipoteze:

1. a) Muškarci će imati veći rezultat na varijabli traženja uzbuđenja od žena.
b) Možemo pretpostaviti da će se javiti razlike na pojedinim dimenzijama traženja uzbuđenja:
muškarci će imati veći rezultat na varijablama traženja uzbuđenja i avantura te dezinhibicije, dok se po varijablama traženja iskustava i podložnosti dosadi neće značajno razlikovati od žena.
2. a) Androgini i maskulini sudionici će imati veći ukupni rezultat te veće rezultate na pojedinim dimenzijama traženja uzbuđenja.
b) Feminini i nediferencirani ispitanici će imati niže ukupne rezultate te niže rezultate na pojedinim dimenzijama traženja uzbuđenja.

3. METODOLOGIJA

Postupak i sudionici istraživanja

Ispitivanje je provedeno na uzorku od 107 sudionika, u dobi od 25 do 40 godina. Prosječna dob sudionika iznosila je 29.64 godina ($SD = 4.55$). U ukupnom uzorku bilo je 50.5% muškaraca ($n=54$) i 49.5% žena ($n=53$). Prosječna dob muškaraca iznosila je 30.19 godina ($SD = 4.09$), a žena 29.08 godina ($SD = 4.94$). Traženje uzbuđenja je dobno vezana osobina koja svoj vrhunac postiže u kasnoj adolescenciji i u ranim dvadesetim godinama. Konkretno, vrhunac se postiže do 23 godine te tijekom vremena lagano opada (Beck, 2000). Radi toga smo uzeli uzorak ispitanika u mladoj i srednjoj odrasloj dobi, od 25 do 40 godina, jer se unutar tog dobnog raspona pretpostavlja relativna stabilnost traženja uzbuđenja. Dob je važna varijabla i za rodne uloge, budući da se percepcija rodnih uloga mijenja kroz vrijeme. Stariji ispitanici imaju tradicionalnije poimanje rodnih uloga nego mlađi (Kulik, 1992, prema Kulik, 2002). Preveliki dobnog raspon sudionika može rezultirati većim razlikama u poimanju rodnih uloga među generacijama. Sudionici ovog istraživanja nalaze se unutar raspona od 15 godina, što se ne smatra prevelikom generacijskom razlikom.

Uzorak je većinom sačinjen od visoko obrazovanih pojedinaca. Obrazovanje je jedna od varijabli povezanih s konstruktom rodnih uloga: istraživanja pokazuju da je više obrazovanje povezano s manje tradicionalnim poimanjem rodnih uloga (Togebly, 1995; Quarm, 1983; prema Kulik, 2002; Kulik 2002) stoga taj faktor treba uzeti u obzir prilikom istraživanja.

Sudionici su prikupljeni tzv. „metodom snježne grude“, uglavnom uz pomoć kolega studenata kojima su podijeljeni upitnici, a koje su onda oni dalje dijelili svojim poznanicima. Sudionici su upitnike popunjavali sami, a pomagačima kojima su upitnici podijeljeni dane su upute koje trebaju objasniti sudioniku. Samo ispunjavanje trajalo je 15 – ak minuta. Od podijeljenih upitnika neispunjeno je vraćeno otprilike 10%.

Mjerni instrumenti

Skala traženja uzbuđenja (*Sensation Seeking Scale, SSS* - forma V, Zuckerman i sur., 1978) je instrument za mjerenje razine traženja uzbuđenja, a forma V je posljednja u nizu formi te skale usavršavanih tijekom vremena.

Kako je traženje uzbuđenja višedimenzionalni konstrukt Skala traženja uzbuđenja sastoji se od četiri subskale: TAS – *Thrill and Adventure Seeking*, skala traženja uzbuđenja i pustolovina; ES – *Experience Seeking*, skala traženja iskustava i doživljaja; Dis – *Disinhibition*, skala dezinhibicije ili otkočenosti; BS – *Boredom Susceptibility*, skala podložnosti dosadi. Svaka subskala sadrži po 10 čestica, dakle SSS se sastoji od ukupno 40 čestica. Svaka pojedina čestica sastoji se od dvije tvrdnje, A ili B, za jednu od kojih se sudionik mora opredijeliti s obzirom na to koja ga bolje opisuje. Individualni rezultat dobiva se po ključu za bodovanje: minimalan rezultat je na svakoj subskali 0, a maksimalan 10. Ukupan rezultat dobiva se zbrajanjem rezultata na pojedinim skalama što znači da je minimalni ukupni rezultat također 0, a maksimalni 40. Cronbachov alpha (α) koeficijent pouzdanosti iznosi od .83 do .86, što ukazuje na dobru pouzdanost skale, kao i svake pojedine subskale: TAS α = od .77 do .82; ES α = od .61 do .67; Dis α = od .74 do .78; BS α = od .56 do .65 (Zuckerman, 1994, prema Vrbanić, 2006).

U ovom istraživanju dobiveni su sljedeći Cronbach alpha (α) koeficijenti na cijeloj skali i pojedinim subskalama: SSS α = .81; TAS α = .66; ES α = .54; Dis α = .70; BS α = .68. SSS pokazuje dobru, skale TAS, BS i Dis prihvatljivu, a skala ES slabu pouzdanost.

Bem Inventar Spolne Uloge (*Bem's Sex Role Inventory – BSRI*, Marušić, 1994) je prvi i do danas najčešće korišten instrument razvijen unutar dualističke koncepcije maskuliniteta i femininiteta, a razvila ga je Sandra Bem 1974 godine. BSRI sadrži tri skale: skalu maskuliniteta i skalu femininiteta, koje odvojeno mjere ta dva konstrukta u skladu s dualističkim konceptom, te skalu socijalne poželjnosti. Skale maskuliniteta i femininiteta sastoje se od 20 čestica svaka, tj. ponuđeno je 40 osobina, odabranih na temelju procjene muškaraca i žena o tome koje su osobine socijalno poželjne za jedan, odnosno drugi spol. U skladu s njihovom procjenom čestice su svrstane u pojedinu skalu. Skala socijalne poželjnosti sastoji se od 10 pozitivnih i 10 negativnih čestica koje su procijenjene kao spolno neutralne. Zadatak sudionika istraživanja je na skali od 1 do 7 procijeniti u kolikoj mjeri se svaka pojedina čestica odnosi na njega, odnosno nju. 1 označava „nikada ili gotovo nikada“, a 7

„uvijek ili gotovo uvijek“. Rezultat sudionika jednak je zbroju samoprocjena na svakoj pojedinoj skali. Rezultati na skalama maskulinnosti i femininnosti pokazuju u kojoj se mjeri osoba procjenjuje maskulinom, odnosno femininom. Rezultat na skali socijalne poželjnosti pokazuje tendenciju davanja socijalno prihvatljivih odgovora.

Podjela sudionika u rodne kategorije vrši se na temelju medijana na maskulinoj i medijana na femininoj skali, dobivenih na ukupnom uzorku. Ovisno o rezultatu sudionici mogu biti svrstani u jednu od četiri kategorije rodne uloge:

- maskulinu (visoka maskulinnost, niska femininnost)
- femininu (niska maskulinnost, visoka femininnost)
- androginu (visoka maskulinnost, visoka femininnost)
- nediferenciranu (niska maskulinnost, niska femininnost)

Skale na BSRI - u pokazuju vrlo dobru pouzdanost. Pouzdanost unutarne konzistencije kreće se od $\alpha = .80$ na više (Bem, 1974, prema Marušić, 1994), a test-retest pouzdanost kreće se u rasponu od .80 do .93 (Marušić, 1994).

Cronbachov alpha (α) za cijelu skalu dobiven u ovom istraživanju iznosi $\alpha = .85$, što pokazuje vrlo dobru pouzdanost skale.

4. REZULTATI

Prvi problem istraživanja bio je ispitati razlike između muškaraca i žena u traženju uzbuđenja i njegovim pojedinim dimenzijama.

U tablici 1 iznesene su aritmetičke sredine, standardne devijacije te rezultati t- testa dobiveni za muškarce i žene na skali traženja uzbuđenja i njezinih subdimenzija.

Tablica 1

Aritmetičke sredine, standardne devijacije i rezultati t-testa muškaraca i žena na ukupnom rezultatu i pojedinim dimenzijama traženja uzbuđenja

	muškarci	žene	<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)		
TAS	6.61 2.02	5.15 1.94	3.31	.001
ES	6.13 2.12	5.75 1.94	0.95	.340
Dis	5.39 2.31	4.58 2.65	1.67	.097
BS	4.39 2.30	3.87 2.52	1.11	.260
SSS	22.53 5.78	19.36 6.96	2.57	.001

Legenda : *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; *t* – rezultat na t-testu; *p* – razina značajnosti; TAS – skala traženja uzbuđenja i avantura; ES - skala traženja iskustava; Dis – skala dezinhibicije; BS – skala podložnosti dosadi; SSS – ukupni rezultat na skali traženja uzbuđenja

Normalitet distribucije rezultata na SSS–u testiran je Kolmogorov – Smirnovljevim neparametrijskim testom i dobivena razlika nije se pokazala statistički značajno različitom od normalne distribucije (K-S $z = 0.57, p > .05$). Testirano K-S testom, distribucije pojedinih

skala – TAS, ES, Dis i BS odstupaju statistički značajno od normalne ali ako provjerimo kurtičnost i simetričnost krivulja, vidimo da se njihove vrijednosti nalaze unutar prihvatljivog raspona -1 do 1. Zbog toga smatramo da je prihvatljivo upotrijebiti parametrijske postupke pri obradi rezultata na svim dimenzijama traženja uzbuđenja.

Kako bi se ispitale razlike između muškaraca i žena izračunat je t- test za svaku pojedinu dimenziju i za ukupni rezultat na skali traženja uzbuđenja.

Iz tablice 1 je vidljivo da se muškarci i žene statistički značajno razlikuju na ukupnom rezultatu na skali traženja uzbuđenja ($t(105) = 2.57, p < .01$). Analiza pojedinih pod dimenzija pokazuje kako razlika među spolovima postoji samo na skali traženja uzbuđenja i pustolovina ($t(105) = 3.31, p < .01$) dok se na drugim dimenzijama muškarci i žene ne razlikuju značajno jedni od drugih.

U tablici 2 nalaze se frekvencije sudionika oba spola po pojedinim kategorijama dobivenih na BSRI-u te razlike u zastupljenosti sudionika u pojedinim kategorijama rodne uloge ustanovljene hi-kvadrat testom.

Tablica 2

Frekvencije muških i ženskih ispitanika u pojedinim kategorijama rodne uloge te rezultati testiranja hi-kvadrat testom

	muškarci	žene	ukupno	χ^2	Df	p
maskulini	16	6	22	4.54	1	.030
feminini	5	18	23	7.35	1	.007
androgini	18	14	32	0.5	1	.480
nediferencirani	15	15	30	0	1	1
ukupno	54	53	107			

Legenda: χ^2 - rezultat hi- kvadrat testa; p – razina značajnosti; df – stupnjevi slobode

Na temelju medijana skale maskulnosti i medijana skale femininosti (Cm = 93, Cf = 93) sudionici su podijeljeni u jednu od četiri kategorije – maskulini, feminini, androgini, nediferencirani. Hi – kvadrat testom provjeren je normalitet raspodjele sudionika u četiri

kategorije i dobivena vrijednost ne odstupa statistički značajno od normalne distribucije ($\chi^2 = 2.79$, $df = 3$, $p > .05$). Isti postupak je primijenjen i za oba spola odvojeno, u iste svrhe, a dobiveni rezultat pokazuje da ni distribucija muškaraca po rodnim kategorijama ni distribucija žena ne odstupa značajno od normalne ($\chi^2_m = 7.48$, $df = 3$, $p > .05$; $\chi^2_ž = 5.94$, $df = 3$, $p > .05$). To znači da su dobiveni rezultati i na muškom i na ženskom uzorku, kao i ukupni rezultat adekvatni za primjenu parametrijskih postupaka tijekom daljnje obrade. Također je Kolmogorov – Smirnovljevim testom ispitan normalitet distribucije rezultata na skalama maskuliniteti, femininosti i na skali socijalne poželjnosti kojim je utvrđeno da distribucija rezultata niti na jednoj skali ne odstupa statistički značajno od normalne što ih čini prikladnim za upotrebu parametrijskih metoda tijekom obrade.

Analiza frekvencija prikazanih u tablici pokazala je da se muškarci i žene statistički značajno razlikuju po zastupljenosti u pojedinim kategorijama rodne uloge ($\chi^2 = 12.38$; $df = 3$, $p < .05$). Računanjem razlike između broja muškaraca i žena unutar svake kategorije nalazimo statistički značajnu razliku u kategoriji maskuliniteti ($\chi^2 = 4.54$, $df = 1$, $p < .05$) i kategoriji femininosti ($\chi^2 = 7.35$, $df = 1$, $p < .05$) dok unutar kategorija androginiteti i nediferenciranosti nema značajne razlike u zastupljenosti muškaraca i žena. Ovakvi rezultati pokazuju da se najmanji broj sudionika nalazi unutar rodne kategorije suprotne biološkom spolu, tj. najmanje sudionika prihvaća ulogu koja nije rodno tipizirana i koja je nestereotipna za njihov spol.

U tablici 3 radi veće preglednosti prikazani su deksriptivni podaci na skalama traženja uzbuđenja za oba spola s obzirom na pripadnost pojedinoj rodnoj kategoriji

Tablica 3

Deskriptivni podaci na dimenzijama traženja uzbuđenja za muškarce i žene s obzirom na pripadnost pojedinoj rodnoj kategoriji

		Traženje uzbuđenja									
		TAS		ES		Dis		BS		SSS	
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
androgini	m	6.66	1.78	5.83	1.85	4.55	1.97	3.83	2.03	20.88	4.26
	ž	5.57	2.56	6.21	1.8	4.71	2.39	3.28	2.33	19.78	6.19
feminini	m	5.60	1.67	4.20	2.16	5.40	2.88	4.20	1.78	19.40	4.16
	ž	4.88	2.67	5.27	1.77	4.33	2.61	4.00	3.06	18.50	6.80
maskulini	m	7.62	1.50	6.87	2.30	6.31	2.62	5.37	2.30	26.25	6.04
	ž	6.50	1.05	7.16	2.31	6.50	2.58	5.83	2.13	26.00	4.60
nediferenc	m	5.80	2.48	6.33	1.91	5.40	1.95	4.06	2.60	21.60	6.03
	ž	4.53	2.61	5.33	1.91	4.00	2.82	3.46	1.81	17.33	7.48

Legenda: *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; TAS – skala traženja uzbuđenja i avantura; ES – skala traženja iskustava; Dis – skala dezinhibicije; BS – skala podložnosti dosadi; SSS – ukupni rezultat na skali traženja uzbuđenja

Kako bismo odgovorili na drugi problem istraživanja i provjerili razlikuju li se rodne kategorije na dimenzijama traženja uzbuđenja izračunali smo analizu varijance, a dobiveni rezultati prikazani su u tablici 4.

Tablica 4

Rezultati ANOVE između pojedinih rodnih uloga kod svih sudionika na dimenzijama traženja uzbuđenja

	<i>F</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>	Scheffé
TAS	5.25	3/103	.002	M-F*; M-N*
ES	3.61	3/103	.016	M-F*
Dis	2.94	3/103	.037	
BS	3.33	3/103	.023	M-A*
SSS	7.25	3/103	.001	M-F*; M-A*; M-N*

Legenda: A – androgini, M – maskulini, F – feminini, N – nediferencirani; *F* – F omjer, dobiven analizom varijance; *df* – stupnjevi slobode

* - razlika statistički značajna na razini od 5%

F omjeri dobiveni analizom varijance izloženi u tablici 4 pokazuju da postoji statistički značajna razlika na razini od 5% između pojedinih kategorija rodne uloge s obzirom na njihov rezultat na skalama traženja uzbuđenja. Glavni efekt postoji na tri subdimenzije traženja uzbuđenja kao i na ukupnom rezultatu ($F_{tas} = 5.25, p < .05$; $F_{es} = 3.61, p < .05$; $F_{bs} = 3.33, p < .05$; $F_{sss} = 7.25, p < .05$) i značajan je na razini od 5%. Napravljena je post hoc obrada Schefféovim testom kako bi se utvrdilo između kojih kategorija rodne uloge se pojavljuju razlike. Na ukupnom rezultatu SSS pokazala se statistički značajna razlika između kategorije maskulinih i ostale tri kategorije ($M/A = -5.78, p < .05$; $M/F = 7.49, p < .05$; $M/N = 6.72, p < .05$), i to u korist maskulinih sudionika. Nije bilo značajne razlike između ostalih kategorija međusobno. Na skali traženja uzbuđenja i avantura značajna razlika pojavljuje se između maskuline i feminine te između maskuline i kategorije nediferenciranih ($M/F = 2.27, p < .05$; $M/N = 2.15, p < .05$); na skali traženja iskustava postoji razlika između maskuline i feminine skupine ($M/F = 1.91, p < .05$); niti jedna kategorija na skali dezinhibicije ne pokazuje da se značajno razlikuje od drugih dok na skali podložnosti dosadi između androginih i maskulinih sudionika postoji značajna razlika ($A/M = -1.19, p < .05$). Na svim skalama razlike idu u korist maskulinih sudionika što znači da maskulini sudionici više od ostalih imaju potrebu za

traženjem avantura, novih iskustava te su više podložni dosadi i imaju veću potrebu za traženjem uzbuđenja općenito.

5. RASPRAVA

U ovom istraživanju nastojali smo utvrditi odnos između osobine traženja uzbuđenja i konstrukta rodne uloge. Prvi problem bio je ustanoviti spolne razlike na ukupnom rezultatu i pojedinim dimenzijama traženja uzbuđenja. S obzirom na empirijske podatke iz prijašnjih istraživanja pretpostavljeno je da će muškarci općenito pokazati veću potrebu za traženjem uzbuđenja od žena ali da podaci na subdimenzijama neće biti tako jednoznačni budući da je ta osobina kod muškaraca osobito izražena kad je riječ o tjelesnim rizicima i dezinhibiciji (Beck 2000). Konkretnije, očekivali smo da će muškarci imati veće rezultate na skalama traženja uzbuđenja i avantura te na skali dezinhibicije dok se razlika neće pokazati na skalama traženja iskustava i podložnosti dosadi. Ove su se hipoteze samo djelomično potvrdile. Testiranje razlike t-testom je pokazalo ($t(105) = 2.57, p < .05$) da muškarci imaju značajno veći ukupni rezultat na skali traženja uzbuđenja čime je potvrđena prva hipoteza. Takav je rezultat očekivan i u skladu sa velikim brojem istraživanja u kojima se dosljedno dobiva da muškarci imaju veću potrebu za traženjem uzbuđenja (Zuckerman i sur., 1978; Zuckerman i Khulman 2000; Zuckerman i Eysenck 1978; Vrbanić, 2006). Temelj dobivene razlike leži vjerojatno u biološki uvjetovanim specifičnostima muškaraca i žena. Kao što je već navedeno, muški spolni hormoni snižavaju razinu enzima MAO u krvi koji posreduje u aktivnostima neuralnih sustava odgovornih za ponašanja koja spadaju u traženje uzbuđenja, prvenstveno dopaminskog sustava (Beck, 2000). Stoga su muškarci kemijski predisponirani na traženje stimulacije u većoj mjeri od žena. Ali, postoje i podaci da tražitelji uzbuđenja imaju visoke razine i androgena i estrogena te da su dijelom razlike među spolovima u traženju uzbuđenja socijalizacijske (Ball, Farnill i Wangeman, 1984). Naime, u traženje uzbuđenja u velikoj mjeri pripadaju ponašanja koja uglavnom odgovaraju muškoj rodnoj ulozi, tj. intuitivno ih se veže uz muškarce (Saxvik i Joireman, 2005) stoga je moguće da se žene suzdržavaju od nekih od tih ponašanja radi društvenih sankcija.

Analiza dimenzija traženja uzbuđenja pokazala je da muškarci značajno veći rezultat imaju samo na TAS skali ($t(105) = 3.31, p < .05$), dok na drugim dimenzijama nema razlike između spolova stoga se hipoteza da će žene imati manji rezultat na skali dezinhibicije nije potvrdila. Rezultati su djelomice očekivani, djelomice ne. Postavljena hipoteza da će se na TAS skali koja uključuje uglavnom tjelesne rizike pokazati razlika u korist muškog spola, posve je u skladu sa empirijskim podacima u kojima na TAS skali muškarci konstantno postižu veći rezultat od žena (Zuckerman i sur., 1978; Zuckerman i Eysenck, 1978; Ball, Farnill i Wangeman, 1984). Razlog leži u sklonosti muškaraca većoj tjelesnoj ekspresiji od

žena. Korijen takvog ponašanja je u biologiji, a poduprt je socijalnim čimbenicima. Tjelesna superiornost muškaraca u snazi i brzini potiče ih na slobodnije „korištenje“ svog tijela i iskušavanje njegovih granica u različitim, pa i ekstremnim situacijama. Kod žena se od malih nogu tjelesna ekspresija dosljedno ne naglašava tj., naglašava se njihova fizička inferiornost, što za posljedicu može imati smanjen afinitet za tjelesno-motoričko izražavanje, koji se očituje npr. u slabijem interesu za sport te rjeđoj i manje intenzivnoj tjelesnoj aktivnosti kod žena.

Pretpostavljali smo da će se razlika među spolovima pokazati i na skali dezinhibicije, što se nije dogodilo. Takav je rezultat prilično neočekivan jer se u istraživanjima dobivala razlika koja ukazuje da su muškarci skloniji neinhibiranom ponašanju (Zuckerman i sur, 1978; Zuckerman i Eysenck, 1978; Zuckerman i Kuhulman, 2000). Skala dezinhibicije pokazuje najveću spolnu razliku u traženju uzbuđenja (Zuckerman i sur. 1978), a u svom istraživanju Zuckerman i Eysenck (1978) navode da se traženje uzbuđenja dezinhibitornog tipa može smatrati društveno devijantnijim ponašanjem za žene nego za muškarce te da će žene radi toga biti sklonije laganju na skali dezinhibicije, dok će muškarci biti skloniji otvorenijoj ekspresiji istog. Stoga smo i mi pretpostavili da će žene imati manji rezultat na toj skali, ne nužno zato jer je to adekvatno stvarnom stanju, nego zato jer bi žene mogle biti sklonije davanju socijalno poželjnih odgovora budući da se radi o skali sa sadržajem koji se odnosi na razuzdano i seksualno slobodno ponašanje. Kako se postavljena hipoteza nije potvrdila postavlja se pitanje koji su uzroci tome. Jedan od razloga mogla bi biti dob sudionika čiji prosjek iznosi 29.64 godina, što znači da je istraživanje vršeno na relativno mladoj populaciji. Konstrukt dezinhibicije je baš kao i rodna uloga kulturalno uvjetovan, određen je pravilima prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja u socijalnim situacijama i mijenja se tijekom vremena. Tradicionalna rodna uloga omogućuje muškarcima više seksualnih sloboda i potiče ih na seksualnu aktivnost dok je ženska rodna uloga izrazito seksualno sputana. Promjene u poimanju ženske rodne uloge koje su nastupile unazad tridesetak godina, seksualnom revolucijom i feminističkim pokretom izrazito su izmijenile način ponašanja žene i gledanje na njih (Crawford i Popp, 2003). Istraživanja su pokazala da je tijekom 20. - og stoljeća svaka sljedeća dobna kohorta sve bila permissivnija u stavovima prema ženama (Kraaykamp, 2002). Iako je situacija daleko od idealne pa dvostruki standardi i stigmatizacija žena i dalje postoje, to se događa u mnogo manjoj mjeri nego ranije. Pravila „pristojnog“ ponašanja su se uvelike promijenila i dozvoljavaju ženama ponašanja koja su ranije bila rezervirana isključivo za muškarce, tako da činjenica da žene piju, puše i imaju veći broj seksualnih veza više ne izaziva negativne reakcije u tolikoj mjeri kao prije. Budući

da uzorak većinom zahvaća ljude koji su rođeni unutar takvog kulturalnog okvira, postoji vjerojatnost da je promjena kulturalnog seta uzrok dobivenim rezultatima. Moguće je da bi se na uzorku koji zahvaća ljude starije dobi razlika u konstrukt dezinhibicije pokazala značajnom radi njihovog drugačijeg poimanja pristojnog ponašanja, uvjetovanog socijalizacijskim procesom i okolnostima u kojima su odrastali. Osim toga i faktor obrazovanja mogao bi se pokazati značajan. Uzorak u ovom istraživanju je uglavnom visoko obrazovan što možda objašnjava nepostojanje razlike na skali dezinhibicije između muškaraca i žena. Obrazovaniji ljudi imaju manje tradicionalne vrijednosti u pogledu moralnih pitanja (Davis, 1982; Vogt, 1997; prema Kraaykamp 2002), a smatra se da školovanje povećava opće znanje i proširuje nečije životne vidike, što također može utjecati na seksualnu permisivnost (Glas, 1992; Michael et sur., 1994; Scott, 1998; prema Kraaykamp, 2002).

Hipoteza da neće biti spolne razlike na skalama ES i BS je potvrđena. Za dimenziju traženja iskustava postoje i empirijski podaci koji govore u prilog rezultatu. Zuckerman i sur (1978), te Zuckerman i Nebb (1980) nisu na skali traženja iskustava dobili razlike među muškarcima i ženama (prema Ball, Farnill i Wangeman, 1984). Zuckerman i sur. (1978) navode da su se spolne razlike ispitane na različitim kulturalnim uzorcima pokazale samo na ukupnom rezultatu te na skalama TAS i Dis. Beck (2000) tvrdi da su muškarcu skloniji traženju uzbuđenja, osobito kad je riječ o traženju avantura i slobodnim stavovima o suprotnom spolu. Stoga smo u ovom istraživanju pošli od pretpostavke da ne postoje razlozi zbog kojih bi odabir neobičnih životnih stilova i iskustava ili pak neobične artistske preferencije bile karakteristične samo za jedan ili drugi spol, kao što ni nesklonost monotoniji i želja za novostima ne mora biti svojstvena samo muškarcima ili samo ženama.

Drugi problem istraživanja bio je ustanoviti razlike među pojedinim rodnim kategorijama na ukupnom rezultatu traženja uzbuđenja i pojedinim subskalama.

Distribucije rodnih kategorija kod muškaraca i žena su međusobno uspoređene, a rezultati prikazani u tablici 2 pokazuju da se spolovi značajno razlikuju po zastupljenosti unutar pojedine rodne uloge ($\chi^2 = 12.38$, $df = 3$, $p < .05$). Dobiveni hi-kvadrati pokazuju statistički značajnu razliku između spolova u kategoriji maskulnosti i kategoriji femininosti dok unutar kategorija androgenosti i nediferenciranosti nema značajne razlike u zastupljenosti muškaraca i žena. Ovi rezultati pokazuju da najmanje ima ispitanika u rodnoj kategoriji koja pripada suprotnom spolu, tj. u muškom uzorku ima najmanje femininih muškaraca, a u ženskom uzorku ima najmanje maskulinih žena. Znači najmanje je ispitanika u kategoriji koja je suprotna njihovom biološkom spolu, dakle onih koji pripadaju nestereotipnoj rodnoj ulozi.

Kada se gleda svaki spol zasebno, brojčano se vidi razlika u raspodjeli po kategorijama. Kod oba spola rodne kategorije androginih, rodno stereotipnih (kod žena feminina, a kod muškaraca maskulina kategorija) i nedifrenciranih su zastupljene u vrlo sličnom omjeru, a izuzetak čini rodna kategorija koja je suprotna biološkom spolu pojedinca. Međutim, testiranje hi-kvadrat testom nije pokazalo statistički značajnu razliku između zastupljenosti pojedinih rodni kategorija. Znači da je broj sudionika podjednako raspoređen po kategorijama rodne uloge.

Zbog mijenjanja društvenog konteksta u kojem su nastale mijenjaju se i uloge. Unazad tridesetak godina ponašanja koja se tiču rodne uloge vrlo su se promijenila (Lyons, Duxbury i Higgins, 2005). Mijenjanjem zahtjeva od strane društva u pogledu rodni uloga mijenja se i percepcija toga što znači biti maskulin ili feminin. Danas, bar u modernijim društvima, granica između muževnosti i ženstvenosti više nije tako oštro zacrtana kakva je bila prije pa pojedinci mogu izražavati osobine suprotne njihovoj rodnoj ulozi (Gerson, 1993; prema Lyons, Duxbury i Higgins, 2005). Unutar takvog okvira čini se posve nefunkcionalnim i posve nepotrebnim držati se krutih zadatosti normi koje su utemeljene na zahtjevima nekog prošlog vremena. A kako je ispitivanje vršeno na prilično mladoj populaciji, oblikovanoj novijim kulturalnim utjecajima, to može biti jedan od razloga zašto su dobiveni ovakvi rezultati. Da su ispitanici bili starije dobi moguće je da bi postojale razlike između rodni uloga i da bi se rodno tipična kategorija statistički značajno razlikovala od ostalih. Kulik (2002) također navodi da se razlike u rodnoj ideologiji smanjuju kod mlađih generacija koje imaju egalitarnije i netipizirano gledište na rodne uloge.

Visoko obrazovanje uzorka također je moglo utjecati na dobivenu zastupljenost rodni kategorija. Velika količina literature ukazuje na izravnu vezu između pokazatelja socioekonomskog statusa, kao što je npr. obrazovanje, i netradicionalnog gledanja na rodne uloge (Earle i Harris, 1989). Jedan od najkonzistentnijih korelata liberalnih pogleda na žensku rodnu ulogu je upravo stupanj obrazovanja (Mason i sur. 1976; Smith i Fisher, 1982; Thorton i sur. 1983; Tallichet i Willis 1986; prema Earle i Harris, 1989), a dosljedno tome konzervativni i tipizirani stavovi o rodni ulogama se povezuju s radničkom klasom (LeMaters 1975; Rubin, 1976; prema Earle i Harris, 1989).

Kako bismo dobili odgovore na drugi problem izračunata je analiza varijance. Iz tablice 4 vidljiv je glavni efekt kategorija rodni uloga na ukupni rezultat traženja uzbuđenja ($F_{sss} = 7.25, p < .05$), na traženje uzbuđenja i avantura, na traženje iskustava te podložnosti dosadi, dok se na skali dezinhibicije nije manifestirao nikakav efekt. Dakle, kategorije rodni uloga razlikuju se u traženju uzbuđenja općenito, u traženju avantura, traženju iskustava te

podložnosti dosadi dok se uopće međusobno ne razlikuju u dezinhibiciji. Hipoteza postavljena unutar drugog problema tvrdi da će maskulini i androgini sudionici imati veće rezultate na traženju uzbuđenja i pojedinim dimenzijama tog konstrukta od femininih i nediferenciranih. Schefféovim testom ispitano je između kojih rodni kategorija postoji razlika i pokazalo se da je hipoteza samo djelomično potvrđena. Na ukupnom rezultatu u traženju uzbuđenja razlika postoji između maskuline i androgine, između maskuline i feminine te maskuline i nediferencirane rodne uloge. Maskulini ispitanici imaju značajno veći opći rezultat od femininih, androginih i nediferenciranih dok među tim grupama nema razlike. Ovakav rezultat dobiven je i u mnogim prijašnjim istraživanjima u kojima se pokazalo da je maskulinitet važan faktor u traženju uzbuđenja. Postoje brojni empirijski dokazi u kojima se znanstvenici slažu da je maskulinitet prediktivna za traženje uzbuđenja neovisno o spolu dok je femininitet dosljedno u nizu istraživanja negativno povezana s traženjem uzbuđenja (Daitzman i Zuckerman, 1980; Kish, 1971; Waters i Pincus, 1976; prema Saxvik i Joireman, 2005). Ponašanja unutar konstrukta traženja uzbuđenja su uglavnom instrumentalna, orijentirana na akciju, zahtijevaju inicijativu i kao takva više vezana uz mušku rodnu ulogu.

Unutar konstrukta androginiteta također postoje predispozicije koje bi mogle igrati važnu ulogu u traženju uzbuđenja, ali tu je situacija malo kompliciranija. Pincus i Waters (1976, prema Cronin 1995) su u svom istraživanju našli da je tradicionalna rodna uloga i kod muškaraca i kod žena negativno povezana s traženjem uzbuđenja, ali je kod feminine rodne uloge povezanost veća. Također, Zuckerman (1979; prema Cronin, 1995) navodi da je visoki rezultat na traženju uzbuđenja povezan s nesklonošću sudionika da se okarakteriziraju bilo maskulinim bilo femininim osobinama. Možda je moguće objašnjenje takvog nalaza činjenica da osobe koje su rodno stereotipne imaju više usvojene neke kulturalne norme i pravila što bi moglo biti u kontradikciji s porivom za eksperimentiranjem, potragom za novim sadržajima, otvorenosti iskustvu i odbacivanjem inhibicija, a to su sve važni faktori koji sačinjavaju konstrukt traženja uzbuđenja. Na temelju toga smo pretpostavili, da bi androginitet koja obuhvaća i maskuline i feminine osobine i čini kategoriju pojedinaca s najfleksibilnijim ponašanjem, mogla također imati značajno veći rezultat od femininih i neizdiferenciranih. Kako se pokazalo da se androginitet ne razlikuje značajno od femininih i nediferenciranih u općem rezultatu traženja uzbuđenja, ovo istraživanje ide u prilog teoriji o maskulinitetu kao važnijem faktoru unutar konstrukta traženja uzbuđenja od androginiteta. Androginitet se nije pojavila kao izdvojena varijabla ni na bilo kojoj od pojedinih dimenzija traženja uzbuđenja. Na TAS – u, maskulini imaju značajno veći rezultat od femininih i nediferenciranih. Na ES-u postoji značajna razlika maskulinih i femininih, u korist maskulinih, a razlika postoji i na BS -

u između maskulinih i androginih, također u korist maskulinih. Znači, maskulini ispitanici više traže fizička uzbuđenja i avanture, skloniji su doživljavati neobična iskustva i osjetljiviji su na dosadu i monotoniju od androginih, femininih i nediferenciranih sudionika, među kojima nema razlike na bilo kojoj od pod dimenzija traženja uzbuđenja. Iako se postavljena hipoteza samo djelomično potvrdila, takav nalaz je u skladu s dosadašnjim spoznajama o traženju uzbuđenja i rodnim ulogama, gdje je muška rodna uloga jedan od ključnih prediktora za traženje uzbuđenja. Izuzetak čini skala dezinhibicije na kojoj se nije pokazala značajna razlika među rodnim kategorijama, kao što se nije pokazala ni kad je računata između muškaraca i žena.

Dakle, u ovom istraživanju maskulinitet se izdvojila kao rodna uloga koja je najbitnija za određenje osobine traženja uzbuđenja. Izgleda da maskuline karakteristike najviše utječu na ponašanja manifestirana u različitim facetama traženja uzbuđenja. Androginitet se nije pokazala značajnom varijablom povezanom s tim konstruktom, suprotno pretpostavkama. Izgleda da udio maskulinih ponašanja unutar androgine uloge nije dovoljan ili je pak udio femininih ponašanja prevelik, pa stoga ne dolaze do izražaja ponašanja bitna za traženja uzbuđenja, bar na uzorku ispitanom u ovom istraživanju. BSRI određuje rodne kategorije na temelju medijana unutar samog uzorka na kojem se vrši istraživanje, dakle ne postoje norme opće populacije ili veće skupine ljudi koje bi određivale maskulinitet i femininitet. To znači da su kriteriji rodnih uloga pomični i ovise o uzorku od istraživanja do istraživanja. Rodne kategorije dobivene na uzorku određenih karakteristika ne moraju imati značenja koja bi imala na nekom drugom specifičnom uzorku ili pak puno širem rasponu ljudi. Neki od bitnih faktora su različiti pokazatelji socioekonomskog statusa kao što je npr. obrazovanje te dob, spol i varijable kao što su obrazovanje roditelja ili politička orijentacija (Earle i Harris, 1989). Istraživanja ukazuju na to da su visoko obrazovani ljudi manje rodno tipizirani od niže obrazovanih, politički su liberalno orijentirani i višeg su socioekonomskog statusa (Thornton i sur, 1983; Tallichet i Willis, 1986). Mlađa populacija ima manje rodno stereotipno gledište od starije, a žene su manje rodno stereotipne od muškaraca (Smith i Fisher, 1982; Thornton i sur, 1983; Mason i Lu, 1988), (sve prema Earle i Harris, 1989). Kulik (1992, prema Kulik, 2002) također navodi da su muškarci, stariji ljudi i pripadnici nižeg socioekonomskog statusa tradicionalniji od žena, mlađe populacije i pripadnika višeg SES-a. Stoga ako istraživanje radimo na visoko obrazovanim ispitanicima, femininitet npr., vjerojatno neće biti istog sadržaja kao da se radilo o općoj populaciji. Uzorak u ovom istraživanju je relativno mlad i većinom visoko obrazovan, pa smatramo razlike među rodnim kategorijama mnogo manjima

nego što bi bile u slučaju da je uzorak šire definiran i da pripada heterogenijoj skupini. To jest, sudionici ovog istraživanja vjerojatno imaju međusobno sličnije karakteristike iako pripadaju različitim rodnim kategorijama, nego što bi ih imali da je uzorak uzet iz šire populacije. Unatoč tome, maskulinitet se uvjerljivo izdvojila kao bitna odrednica tražitelja uzbuđenja čime se potvrđuju dosadašnja saznanja o povezanosti traženja uzbuđenja i rodnih kategorija.

6. ZAKLJUČAK

1. Istraživanjem je ustanovljeno da muškarci postižu statistički značajno veći rezultat od žena na ukupnoj skali traženja uzbuđenja te na dimenziji traženja uzbuđenja i avantura. Na subskalama dezinhibicije, traženja iskustava i podložnosti dosadi razlika između spolova nije se pokazala statistički značajnom.

2. Ustanovljena je statistički značajna razlika između pojedinih kategorija rodne uloge. Maskulini ispitanici postižu statistički značajno veće rezultate od femininih, androginih i nediferenciranih na ukupnom rezultatu i svim dimenzijama, osim na skali dezinhibicije, na kojoj nije ustanovljena statistički značajna razlika između rodni kategorija.

7. LITERATURA:

Ball, I.L., Farnill, D. i Wangeman, J.F. (1984). Seks and age differences in sensation seeking: Some national comparisons. *British Journal of Psychology*, 75(2), 257-265.

Beck, R. (2000). *Motivacija: teorija i načela*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Bem, S.L. (1975). Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(4), 634-643.

Brnić, P. (2002). *Odnos makulnosti, femininosti te nekih sociodemografskih varijabli sa lokusom kontrole*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Butković, A. (2001). *Porodična studija traženja uzbuđenja*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Crawford, M. i Popp, D. (2003). Sexual double standards: A review and methodological critique of two decades of research. *The Journal of Sex Research*, 40(1), 13-26.

Cronin, C. (1995). Construct validation of the Strong Interest Inventory Adventure Scale using the Sensation Seeking Scale among female college students. *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*, 28(1), 3-9.

Earle, J.R. i Harris, C.T. (1989). College students and blue-collar workers: a comparative analysis of sex-role attitudes. *Sociological Spectrum*, 9(4), 455-466.

Farley, F. (1986). The Big T in Personality: thrill seeking often produces the best achievers but it can also create the worst criminals. *Psychology Today*, 20(5), 44-52.

Helmreich, R. L. & Spence, J.T. (1979). Implicit theories of masculinity and femininity: dualistic or bipolar? *Psychology of woman quarterly*, 3(3), 259-269.

- Hoffman, R. M. (2001). The Measurement of masculinity and femininity: Historical perspective and implications for counseling. *Journal of counseling & development*, 79, 473-485.
- Jugović, I. (2004). *Zadovoljstvo rodnim ulogama*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Kraaykamp, G. (2002). Trends and countertrends in sexual permissiveness: Three decades of attitude change in the Netherlands 1965-1995. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 225-239.
- Kulik, L. (2002). The impact of social background on gender-role ideology. *Journal of family issues*, 23(1), 53-73.
- Lipovec, T. (2006). *Spol djece i rodne uloge roditelja*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Lyons, S., Duxbury, L. i Higgins, C. (2005). Are gender differences in basic human values a generational phenomenon. *Seks Roles*, 53(9-10), 763-778.
- Marušić, I. (1994). *Povezanost spolnih uloga i kibernetičkog modela ličnosti*. Magistarski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Saxvik, S.K. & Joireman, J. (2005). Sensation seeking, felt gender compatibility and psychosocial adjustment in women. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1505-1515.
- Vrbanić, A. (2006). *Povezanost traženja uzbuđenja i socioseksualne orijentacije*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za Psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Zuckerman M., Eysenck S. (1978). The relationship between sensation-seeking and Eysenck's dimensions of personality. *British Journal of Psychology*, 69(4), 483-487.

Zuckerman, M., Eysenck, S. & Eysenck, H.J. (1978). Sensation Seeking in England and America: Cross-cultural, Age and Sex Comparisons. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46(1), 139-149.

Zuckerman, M. (2000). Are you a risk taker. *Psychology Today*, 33(6), 52-58.

Zuckerman, M. & Khulman, M. (2000). Personality and risk-taking: Common biosocial factors. *Journal of Personality*, 68(6), 999-1029.

8. PRILOZI

PRILOG 1: Bemičin Inventar Rodnih Uloga – forma za žene

BSRI

DOB: _____

Datum ispitivanja: _____

UPUTA

Ovim istraživanjem nastojimo ispitati neke Vaše osobine. Pred Vama se nalazi popis od 60 takvih osobina. Vaš je zadatak da na skali od 7 stupnjeva procijenite u kolikoj Vas mjeri svaka od tih osobina opisuje.

Na primjer:

1	2	3	4	5	6	7	
nikada ili gotovo nikada			društvena_____				uvijek ili gotovo uvijek

Na skali od 7 stupnjeva, gdje 1 znači “nikada ili gotovo nikada”, a 7 “uvijek ili gotovo uvijek”, procijenite u kolikoj ste mjeri društveni. Ukoliko nikada ili gotovo nikada niste društveni, uz navedenu osobinu napisat ćete broj 1. Ukoliko ste uvijek ili gotovo uvijek društveni, upisat ćete broj 7. Za sve ostale procjene Vaše društvenosti koje se nalaze između ovih dviju vrijednosti odaberite odgovarajući broj na skali.

BSRI - F

	1	2	3	4	5	6	7
	nikada ili gotovo nikada						uvijek ili gotovo uvijek
1. samopouzdana		_____					_____
2. popustljiva		_____					_____
3. spremna pomoći		_____					_____
4. branim svoja uvjerenja		_____					_____
5. vesela		_____					_____
6. hirovita		_____					_____
7. nezavisna		_____					_____
8. sramežljiva		_____					_____
9. savjesna		_____					_____
10. sportski tip		_____					_____
11. srdačna		_____					_____
12. teatralna		_____					_____
13. uporna		_____					_____
14. podložna laskanju		_____					_____
15. sretna		_____					_____
16. jaka ličnost		_____					_____
17. odana		_____					_____
18. nepredvidiva		_____					_____
19. snažna		_____					_____
20. ženstvena		_____					_____
21. pouzdana		_____					_____
22. analitična		_____					_____
23. suosjećajna		_____					_____
24. ljubomorna		_____					_____
25. imam sposobnost vođe		_____					_____
26. osjetljiva na potrebe drugih		_____					_____
27. istinoljubiva		_____					_____
28. spremna riskirati		_____					_____
29. imam razumijevanja		_____					_____
30. zatvorena		_____					_____
31. lako donosim odluke							_____
32. samilosna							_____
33. iskrena							_____
34. samodostatna							_____
35. želim ublažiti povrijeđene osjećaje							_____
36. umišljena							_____
37. dominantna							_____
38. ljubazna							_____
39. dopadljiva							_____
40. muževna							_____
41. topla							_____
42. ozbiljna							_____
43. spremna zauzeti stav							_____
44. nježna							_____
45. prijateljska							_____
46. agresivna							_____
47. lakovjerna							_____
48. neučinkovita							_____
49. ponašam se kao vođa							_____
50. djetinjasta							_____
51. prilagodljiva							_____
52. individualist							_____
53. ne rabim grube i proste riječi							_____
54. nesistematična							_____
55. natjecateljskog duha							_____
56. volim djecu							_____
57. taktična							_____
58. ambiciozna							_____
59. blaga							_____
60. konvencionalna							_____

SSS - V

DOB: _____

Datum ispitivanja: _____

UPUTA

Svaka od dolje navedenih čestica sadrži po dva odgovora, A i B. Molimo Vas da označite koji odgovor bolje opisuje što se Vama sviđa ili kako se osjećate. U nekim će slučajevima oba odgovora opisivati što volite ili osjećate. Molimo Vas da u tom slučaju odaberete onaj odgovor koji Vas bolje opisuje. U nekim Vam se slučajevima neće sviđati nijedan odgovor. U tim slučajevima označite odgovor koji Vam je manje odbojan. Molimo Vas da odgovorite na sve čestice. Važno je da kod svake čestice označite samo jedan odgovor, A ili B. Zanima nas samo što se Vama sviđa i kako se Vi osjećate, a ne kako se drugi osjećaju u vezi s tim ili kako bi se netko trebao osjećati. Ne postoje točni i netočni odgovori. Budite otvoreni i dajte svoj iskreni prikaz.

1. A Volim „divlje“ razuzdane zabave.
B Više mi se sviđaju mirne zabave s ugodnim razgovorom.
2. A Postoje filmovi koje volim gledati po drugi ili čak treći put.
B Ne podnosim gledanje filma koji sam već pogledala.
3. A Često poželim biti alpinist.
B Ne mogu razumjeti ljude koji ugrožavaju svoj život baveći se alpinizmom.
4. A Ne podnosim nikakve tjelesne mirise.
B Sviđaju mi se neki od prirodnih mirisa tijela.
5. A Dosadi mi kad gledam stalno ista lica.
B Volim ugodnu prisnost stalnih prijatelja.
6. A Volim sama istraživati nepoznati grad ili dio grada, čak i ako se mogu izgubiti.
B Kad sam u nepoznatom mjestu, volim imati vodiča.
7. A Ne sviđaju mi se ljudi koji govore ili rade stvari samo kako bi šokirali ili uznemirili druge.
B Kad možeš predvidjeti skoro sve što će osoba napraviti ili reći, onda je s njom sigurno dosadno.
8. A Obično mi se ne sviđa film ili predstava kad mogu predvidjeti što će se dogoditi.
B Ne smeta me gledanje filma ili predstave kad mogu predvidjeti što će se dogoditi.
9. A Probala sam ili bih voljela probati marihuanu.
B Nikad ne bih pušila marihuanu.
10. A Ne bih voljela probati nijednu vrstu droge čije djelovanje na mene može biti neuobičajeno ili opasno.
B Voljela bih probati neku vrstu droge koja izaziva halucinacije.
11. A Razumna osoba izbjegava opasne aktivnosti.
B Ponekad volim raditi stvari koje su pomalo zastrašujuće.
12. A Nikad se ne bih upustila u seks s nepoznatom osobom na zabavi.
B Voljela bih imati seksualni kontakt s nepoznatom osobom na zabavi.
13. A Stimulirajuća sredstva izazivaju u meni nelagodu.
B Često se volim osjećati opijeno (pijući alkohol ili pušeći marihuanu)
14. A Volim probati hranu koju nikad prije nisam jela.
B Naručujem jela koja sam već probala, kako bih izbjegla razočaranje i neugodu.
15. A Volim gledati kućne filmove, video snimke i dijapozitive s putovanja.
B Izrazito mi je dosadno gledanje nečijih kućnih filmova, video snimki i dijapozitiva s putovanja
16. A Voljela bih se baviti skijanjem na vodi.
B Ne bih se voljela baviti skijanjem na vodi.
17. A Voljela bih probati surfati na dasci.
B Ne bih voljela probati surfati na dasci.

18. A Voljela bih otići na putovanje bez ikakvog plana.
B Kad idem na put, volim pažljivo sve unaprijed isplanirati.
19. A Više mi se kao prijatelji sviđaju ljudi koji stoje čvrsto na zemlji.
B Voljela bih se sprijateljiti s pripadnicima nekonvencionalnih grupa poput umjetnika i punkera
20. A Ne bih voljela naučiti upravljati avionom.
B Voljela bih naučiti upravljati avionom.
21. A Bolje se osjećam na površini vode nego u njezinim dubinama.
B Voljela bih probati dubinsko ronjenje.
22. A Voljela bih upoznati ljude homoseksualne orijentacije (muškarce i žene).
B Držim se podalje od svih za koje mislim da su homoseksualne orijentacije.
23. A Voljela bih probati skakanje padobranom.
B Nikad ne bih poželjela iskočiti iz aviona s padobranom.
24. A Više volim uzbudljive i nepredvidljive prijatelje.
B Više volim pouzdane i predvidljive prijatelje.
25. A Ne zanimaju me iskustva samo radi iskustva.
B Volim nova i uzbudljiva iskustva i doživljaje čak i kad su pomalo nekonvencionalni, protuzakoniti i zastrašujući.
26. A Tajna dobre umjetnosti leži u njenoj jasnoći, simetriji oblika i harmoniji boja.
B Često nalazim ljepotu u „sukobljenim“ bojama i nepravilnim oblicima modernog slikarstva.
27. A Volim provoditi vrijeme u poznatom okruženju svoga doma.
B Postanem nemirna kad moram boraviti kod kuće.
28. A Volim skakati u vodu s visoke skakaonice.
B Ne sviđa mi se kako se osjećam kad stojim na visokoj skakaonici (ili kad joj se samo približim)
29. A Volim izlaziti s fizički privlačnim osobama suprotnog spola.
B Volim izlaziti s osobama suprotnog spola koje vole i cijene iste stvari kao i ja.
30. A Opijanje uglavnom upropasti zabavu jer ljudi postanu glasni i neobuzdani.
B Pune čaše su tajna svake dobre zabave.
31. A Najgori društveni grijeh je biti nepristojan.
B Najgori društveni grijeh je biti dosadan.
32. A Prije stupanja u brak ljudi bi trebali imati određenu količinu seksualnih iskustava.
B Bolje je da bračni parovi započnu svoja seksualna iskustva jedno s drugim.
33. A Čak i kad bih imala novaca ne bih se voljela družiti s hirovitim bogatašima iz „jet seta“.
B Mogu se zamisliti kako uživam po cijelom svijetu s „jet setom“.

34. A Sviđaju mi se britki i duhoviti ljudi, iako ponekad znaju uvrijediti druge.
B Ne sviđaju mi se ljudi koji se zabavljaju tako da povrijede tuđe osjećaje.
35. A Mislim da u filmovima ima previše seksa.
B Uživam gledati mnoge seksi scene u filmovima.
36. A Najbolje se osjećam kad malo popijem.
B Nešto nije u redu s ljudima koji trebaju alkohol da bi se dobro osjećali.
37. A Ljudi bi se trebali oblačiti u skladu s nekim pravilima ukusa, urednosti i stila.
B Ljudi bi se trebali oblačiti u skladu s vlastitom osobnošću čak i ako su efekti ponekad neobični
38. A Plovidba na velike udaljenosti malim brodom je ludo odvažna.
B Voljela bih ploviti na velike udaljenosti u malom, ali za plovidbu sigurnom brodu.
39. A Nemam strpljenja s tupim i dosadnim osobama.
B Nalazim nešto zanimljivo u skoro svakoj osobi s kojom razgovaram.
40. A Skijanje niz veliku padinu je dobar način da se završi u gipsu.
B Mislim da bih uživala brzo skijati niz padinu.